

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yesha'yah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5567 [1806/1807]

מח

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9839

ישעיה מו מו

שָׁמַיִם הַחַיִּים בְּכֹכְבֵי מוֹדֵיעִים לְחַדְשֵׁי מַאֲשֵׁר יִבְאוּ עֲלֶיךָ :
(יד) הִנֵּה הָיוּ בְקֶשׁ אִישׁ שָׂרְפָתָם לֹא יִצְלוּ אֶת־נַפְשָׁם מִיַּד לְהַבָּה
אֵין־גְּחָלָה לְהִקָּם אוֹר לְשֶׁבֶת נִגְדוּ : (טו) בֶּן הַיּוֹדֵלֶךְ אֲשֶׁר יִגְעֶה
סַחְרִיךָ מִעֲוֹנֶיךָ אִישׁ לְעֵבְרוֹ תָעוּ אֵין מוֹשִׁיעֶךָ :

מֹח (א) שְׁמַעו־זֹאת בֵּית־יַעֲקֹב הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל וּמִנֵּי
יְהוּדָה יֵצְאוּ הַמְשַׁבְּעִים בְּשֵׁם יְהוָה וּבֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיִפְרֹדוּ לֹא בְּאֵמֶת
וְלֹא בְצַדִּיקָה : (ב) כִּי־מַעִיר רַחֲקֵיךָ נִקְרָאוּ וְעַל־אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
נִסְמְכוּ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ : (ג) הֲרֵאֲשֹׁנוֹת מֵאֵז הַגְּדָתִי וּמִפִּי יֵצְאוּ
וַאֲשִׁמְעֵם

ר ש י

הַמִּזְנֶפֶתִין וְהַמִּזְנֵי בַעֲפֹת הַלָּלוּ שׁוֹנְפִנִין וְהַמִּזְנֵי וְחֵן יוֹדֵעִין עַל מֹח :
(יד) הִנֵּה הָיוּ הַחֹזֶק כֹּחַ : חֵן גְּחָלָה לְחַמֵּם • חֵן שְׂאֵרִית לְהַסֵּס כִּסֵּס
הַזֶּה שֶׁחֵן בְּדִלִיקָתוֹ גְּחָלִים לְהַתְחַמֵּם לְאוֹרִים : (טו) אִישׁ לַעֲבֹד חַעו • חַעו
לְדַרְכּוֹ אַ עֵבֶר פְּנִי :

מֹח (א) שְׁמַעו־זֹאת • שְׁנֵי שְׁנֵי־הַעֲתִידִין לִלְכֹת בְּגוֹלָה לְבָבֵל : בֵּית
יַעֲקֹב הַנִּקְרָאִים בְּשֵׁם יִשְׂרָאֵל • הוּא שְׁבַט בְּנִימִין שְׁחִינֵם נִקְרָאִים עַל שְׁנֵי
יְהוּדָה אֵל עַל שֵׁם סַחַם שְׁנֵי־יִשְׂרָאֵל : וְיוֹמֵי־יְהוּדָה יִנְאוּ • וְשִׁנְט יְהוּדָה שִׁנְטוּ
וְנָלוּ וְיוֹמֵי דְלִיּוֹ שֶׁל יְהוּדָה כֹּחַ דַּחַת חֹמֶר יוֹל מִים מוֹלִיּוֹ (מוֹדַר כִּד) : לֹא
בַחֲמִי • כִּמוֹ שְׂחֹמֶר (יִרְמִיָּה ה') וְחַס חֵי ה' יֹאמְרוּ חֵן לְשַׁקֵּר וְגו' כְּלוֹמַר לֹא
הַיִּתְחַם כִּי לִינֵא אֵל עַל כִּי מַעִיר הַקֹּדֶשׁ נִקְרָאוּ וְהָיָה גְרַמָּה לְהַסֵּס שְׁלֹא גְלוּעִים
עֲשֵׂרֶת הַשְּׁנֵטִים בְּיָמֵי סַחְרִיבֵי בַחֲלָה וְחֹזֶר שֶׁחֵן לְהַסֵּס גְּחָלָה : (ב) וְאֵלֶּיךָ
יִשְׂרָאֵל נִסְמְכוּ בְּיָמֵי חֹזְקֵי שְׂחֹמֶר כִּי בְּיָמֵי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּטַח (מַלְכִים צ' י"ח) הָיָה
גְרַמָּה לְהַסֵּס שְׁלֹא גְלוּ אֵל בְּיָמֵי כְבוֹד נֹר שְׁהַגְלָם לְבָבֵל וְהָיָה לְהַסֵּס גְּחָלָה עַל־יְדֵי
כּוֹרֶשׁ : (ג) הֲרֵאֲשֹׁנוֹת • שְׁעַבְרוּ גְּחָלֹת מַנְרִים וְהַשׁוֹעֵת חֹזְקֵי מִיַּד סַחְרֵב :
מֹח

ב א ו ר

אוֹיִסְפוּצֵם (בְּלֶשֶׁן הַרְמוּיִם , אֲשֶׁר חֲלָקוּ אֶת רִקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְאַרְבַּעַת חֲלָקִים , פְּנִיָּם וְאַחֶרֶת ,
יָמִין וְשְׂמָאל , וְעַל זֶה יִסְדּוּ מַשְׁאוֹת שׁוֹל וּמְדוּתִים , וְחַוּ עֲתִידוֹת לְהַרְעוֹ אוֹ לְהַטִּיב , אִם פִּרַח הַסֵּף
לְפָנָיו אוֹ לְאַחֲרָיו , בְּחֶלֶק טוֹב אוֹ רַע , לְפִי הַבְּלִיָּה וְשִׁקְרֵיהֶם • וְעַל פִּי זֶה תִּרְגַּמְתִּי אֲשַׁכְנֹת
מוֹדֵיעִים לְחַדְשֵׁי • כֵּן חֲכַמְתֶּם , כִּי לֹא יִסְתַּכְּלוּ לְדַעַת כָּל הַקְּדוֹת בְּאוֹר וּבַמְדִיטָה , וְ
מַעַת הַתְּחַבְּרוֹת הַמְּאוֹרוֹת , כִּי הֵם עִיקַר הַיְּחִיּוּת , וְזֶה טַעַם לְחַדְשֵׁי , רַק מֵאַשֶׁר יִבְאוּ עֲלֶיךָ
אֵינְנוּ דְבַק עִם לְחַדְשֵׁי , רַק עִם סֵלֶת וְיוֹשִׁיעֶךָ , וְאִם הָיָה רַחֲמוֹךָ , וְכַמּוֹהֵי (דְּנָרִים י'כ"ג) :
אֲשֶׁר אַתָּם יוֹדְעִים אֹתָם אֶת אֱלֹהֵיהֶם (ז' עוֹרָת) • מֵאַשֶׁר יוֹבֹאוּ עֲלֶיךָ • דְבַק עִם וְיוֹשִׁיעֶךָ ,
וְדוֹלֵב הַדְּבִיקוּהוּ לְחַדְשֵׁי , שְׂחֹמֶר מֵאַשֶׁר וְלֹא כָל אֲשֶׁר , כְּלוֹמַר מוֹדֵיעִים מִקַּבֵּל הַעֲתִידוֹת ,
וְלֹא כָלֵם , וְטַעַם הַשְּׁסוּק , הַחַיִּים , מוֹדֵיעִים הַקְּדוֹת הַבְּאוֹת , אֵיךְ לֹא הוֹדִיעֵנו לְךָ וְלֹא
הַרְעָה

תרגום אשכנזי

קעה

דיך רעטטען ! ויא , דיא רען היממעל צערטהיילען , דינא געשטירנע דייטען , מיט יעדעס ניימאנדע דיין קינפטיגעס שיקואל דיך פערקינדען . (יד) זיה ! ויא גלייכען שטאפפעלן , פיייער פערצעהרעט ויא — ויא קעננען אויס דער פלאממע זיך ניכט רעטטען ; דא בלויבט קיינע קאהלע זיט ווערמען איכריג , קיינע גלוטה , זיך דאנעכען צו וועען . (טו) דאן זינד ויא דיך נון , אום דיא דוא דיך מיהטעסט ; דיינע קויפלייטע פאן יוגענד אן — יעדער פאן איהנען איררעט , זיינער ווייטט , אומהער , ניימאנד רעטטעט דיך . —

בזח (א) הערעט דים , הויו יעקב'ס , דיא איהר מיט ישראל'ס נאמען גענאנט וועררעט , אויס יהודה'ס קוועללע געפלאססען זייד ! איהר , דיא איהר ביים נאמען רעס עוויגען שווערעט , דען גאטט ישראל'ס געננעט — ניכט מיט וואהרהייט , ניכט מיט טונענד ! — (ב) יא , אויס דער דהייליגען שטארט געננען ויא זיך , שטיצען זיך אויף ישראל'ס גאט — עוויגער צבאות גענאנט . (ג) דאן איינגערטראפנע פערקינדעט' איך פארהער שאן , אויס מיינעס מונדע גינג'ס

ב א ו ר

הרעה , הבאה אליך , טרם נואה , אם ידעוה , ועתה אם יש להם תשובה להושיעך מחנה , וישיעוך * (רד"ק) * ואנכי תרגמתי על פי דעת חכמינו ז"ל * (יד) הנה היו ונ' * החמים היו בקש , שנשרף מהר מפני האש , והנה הם לא יוכלו להגיל עצמם מיד הלהבה , ששרפתם , והיא הברה , ואיך יושיעוך * (הכ"ל) * אין גחלה לחם * הנה החמים אינם כמו העץ הנשרף , שיש תועלת בנחלתו , אלא כמו הקש הנשרף , שאין בו תועלת , כי איננו נחלת , ונסל-ביתו לא מעמוד , כן אלה החמים בנחלת הברה נכהלו , ולא הועילו בנחמתם , לא לעצמם , ולא לחמרים * (הכ"ל) * אור לשבח נגדו * מושך עצמו ואחר עמו , וכן הוא :

אין גחלה לחם
— אור לשבח נגדו

(טו) כן היו * על אלה החכמים * (ן' עזרא) * אשר יגעה * שהיית נותנת להם ממון * (הכ"ל) * סוחרים מנעוריהם וכו' * אינם מארנן , שהיו אהבין , בנוס דעותיהם עזוב * (הכ"ל) * העו * ברו , כתועים בדרך הנה והנה מפני הפחד , מבולבלים ומזוכים * (רד"ק) *

בזח (א) שמעו זאת ונ' * אמר הכנזא כנגד אנשים , שהיו רעים , שמעו זאת העתידה שאמרתי , שאחרים בכל נעבורכם , אחר שתגלו אליה בעוונותיכם , ועל כל זה לא נטשתי אתכם , ואתם בית יעקב , שהיית עבדי , והיית לכם ללמוד מעשה אנשים * (רד"ק) * הנקראים בשם ישראל * כיון שאתם נקראים בשם ישראל אנשים , היית לכם להיות כמוהו * (הכ"ל) * וממיה יהודה * כמו זרע , וכמו עין יעקב (דברים ל"ג) * (ן' עזרא) * הנשבעים וכו' * הנה הם גשעיים בו , ומזכירים שמו , לא נחמת ולא בנדקה , כי אינם עושים מנוחתו , ואינם יראים אותו , ואינם קוששים בהזכרת שמו , אם לאמת , אם לשוא , כי אם ישנע אדם צחיי המלך , והוא מורד בו , ראוי שינעשהו * (רד"ק) * לא באמת * הטעם , שהם אומרים בפה שהם לשם , ואינם כן בלב ובמעשה * (ן' עזרא) * (ב) מעיר הקדוש נקראו * היית ירושלים , שהיית עיר הקדש , כי האל נחמה לשכינתו , שהוא קדוש ישראל , והיית נכס לביות קדושים , ולא למשא העיר , אשר אתם נקראים על שמה , כמו שאמר (יואל ב' כ"ג) ונני ציון גילו ושמחו בה' אלהיכם , ואינו אומר על ירושלים לבדה , כי אם על כל יושבי ארץ יהודה * (רד"ק) * נסמכו * נפיהם , ולא בלבנם * (הכ"ל) * ה' צבאות שמו * שהוא ארון צבאות מעלה ומטה , וכידו הכל , לעשות בהם כרצונו , ואיך לא ירחם מפניו * (הכ"ל) * (ג) הראשונות

הרגום אשכנזי

גונג'ם — איך לים עם הערען ; פלעצליך פאללפיהרטע איכ'ס , לים עם קאמטען
 (ד) וואהר קאנטע איך דיינע אונביגנאמקייט , דין נאקען — אייוערנע אדער
 עהערן דיינע שטירנע : (ה) ררום פערקינדעט' איך פארהער דיר , עה' עם
 קאם , לים איכ'ס ריך הערען , אויף דאס דוה ניכט זאגעסט : „ טיין געגען
 „ פאללפיהרטע דים , טיין געגאסנעם בילר פעהארדנעטע עם . „
 (ו) דוא הערטעסט — זיה' ! דא איזט גון אללעם ! — איהר בעצייגט עם דאך ? —
 גון לאס' איך נייעם ריך הערען , פערבארגנעס , דאן דוא נאך ניכט וואוסטעסט .
 (ז) ען קעמט'ס צום פארשוין — עה' העססען וואר עם ניא ; קיינען טאג פרוהקע
 הערטעסט דוא עם , דוא זאנטעסט זאנסט : „ זיה' ! דאן וואוסט' איך שאן ! „
 (ח) יא , דוא הערטעסט ניכט , וואללטעסט ניכט ערקענען , עפפנעטעסט ניא
 דין אהר ; פירוואהר ! איך קעננע דיינע טרייאלאויגקייט , נאנטעטע ריך פעהר
 ברעכער , זייט דוא אויס מוטטערלייכע קאמסט . (ט) אבער מיינעם נאנטעם
 וועגען בין איך לאנגמיטהיג , אום מיינעם רוהמעם וויללען דואלט' איך טיינען
 צאָרן

ב א ו ר

(ג) הראשונות ונ' . יאמר השם לאלה , שאינם מאמינים , הלא הנדתי לכם כמה ראשונות
 קידם היותם , על כן ותנאנה פעל ענר * (ן' עורח) * (ד) מדעתי וכו' * כאשר ידעתי
 הראשונות , כן ידעתי , כי קשה לב אמה , והוא יודבר למי שאינו מאמין בשם , והוא חזק
 יעקב , וכאילו גיד ברזל ערפך , שלא חסור מדרךך , ומחךך , שלא תבט * (הנ"ל) * ונד
 ברזל ונ' * קשה כגיד ברזל , כי אחר שהפכת ערפך חלי , לא פנית עוד חלי , כאלי ערפך
 גיד ברזל , שלא יוכל לחזר , כאלי איננו פרקים , וכן מחךך הוא כנחושה , שלא תבט ממנו
 כי העזות יראה גמח ופניס , כי מי שיש בו העזות , ירום אצלו ופכו כנגד שוכיו , כאלי
 מחזו ופכו קוים , שלא יוכל להכניעם , ולהכלם , אלא ירום נעזות מחזו ופכו , וכן כות
 (ירמיהו ה' ג') חוקי פניהם מסלע * (רד"ק) * ועל פיוס מרגמתי אשכנזית * וסכס אהר
 מתבזי העמים הויה מלת גיד מלשן הערב , ובאורה בלשן הויה עורף , וכאלי אחר הנבוא
 ועורף ברזל ערפך * והכוזר ינחר * (ה) ואגיד לך וכו' * הנה הטעם , כי הנדתי לך
 העתידות , שלא תאמר כהיותם , כי עבניך , שהיית עונד אותם בארץך , עזום , והסו
 והיו * (ראב"ע) * (ו) שמעה ונ' * מה שמעת , ראה , הכל בא * (הנ"ל) * ואהם
 הלא תגידו * כי כן הוא , הנה השמעתך מדעות מעתה * ונצודות * שהם כטורות בטורות
 והטעם , אכל השם * (הנ"ל) * (ז) עתה נקראו וכו' * עתה ברו העתידות , אשר תדע
 לך כנר , ועד היום הוה לא היו * ולפני יום וכו' * לפני היום , שהודעתך , לא שמעת ,
 והיו כפ"א דפה בלשן ישמעאל , כמו (ראשית כ"ב ד') כיום השלישי ויש אברהם את
 עיני * (ר' אברהםן עורח) * כוונתו ל' כסוף דנריו חלה , שהיו נבולות ולא שמעו
 יתירה היו נענין , ודימה אותה לאות פא בלשן הערב , שהיא תשמע שימוש וי' העש
 בלשוננו , ופעמים רבות היא ללא נידך * בלשן הויה , כטודע * והכלל הוה בדקדוק הלש
 דגיל הוא מליד בני הרב ונ"ל * (ח) גם לא וכו' * אמר לו דרך תוכחה , גם לא שמעת
 שנייתך , כלומר לא קבלת , גם לא ידעת , כי סרו העטות מלכך , ושבתתם , והנהלת
 ידעת אחס * (רד"ק) * גם מאו ונ' * לא היה עתה מחלת ננדך , כי גם מאו , הוה
 שעברו , לא פתחה חוקך , לקבל דברי * (הנ"ל) * לא פתחה אונך * עכמה , חן
 קברה * (ן' עורח) * בגוד תבגוד * בכל דור ודור יש נד בוגדים * (רד"ק) * ופיע
 מבטן וכו' * רפה לאחור , מעת היותך לי לעם , פשעת בי , וכן קירא לך פושע , כי נהנה
 פשעת בי כמה פעמים , כי מי שהוה פושע פעם אחת , לא יקרא פושע , אלא מי שאוכה חסד
 בפשע

וַאֲשִׁמְעֵם פִּתְּאֵם עֲשִׂיתִי וְהִבְאֵנָה : (ד) מִדַּעְתִּי כִּי קָשָׁה אֶתֶּה וְגִיד
 בְּרוּל עֲרֵפֶף וּמִצְחָף גְּחוּשָׁה : (ה) וְאֲגִיד לְךָ מֵאֵן בְּטָרִם הַבּוֹא
 הַשְּׂמַעְתִּיךָ פֶּן תֵּאמַר עֲצָבִי עָשָׂם וּפְסָלִי וּגְסָבִי צָוִם : (ו) שְׂמַעְתָּ
 חוּהַ פִּלְהַ וְאַתָּם הֲלֹא תִגִּדוּ הַשְּׂמַעְתִּיךָ חֲדָשׁוֹת מַעֲתָה וּגְצָרוֹת
 וְלֹא יִדְעָתֶם : (ז) עֲתָה גִבְרָאוּ וְלֹא מֵאֵן וּלְפָנֵינוּם וְלֹא שְׂמַעְתֶּם
 פֶּן תֵּאמַר הִנֵּה יִדְעִיתִן : (ח) גַּם לֹא שְׂמַעְתָּ גַם לֹא יִדְעָה גַם מֵאֵן
 לֹא דַפְתַּחְתָּה אֲנִי כִּי יִדְעִיתִי בְּגוֹד תִּבְגּוֹד וּפִשַׁע מִבְּטָן קָרָא לְךָ :
 (ט) לְמַעַן שְׁמוּ אֲרִיךְ אָפִי וְהִהְלֵתִי אֲחַטָּם לְךָ לְבַלְתִּי הַכְרִיתֶךָ :
 (י) הִנֵּה

ר ש י

אֲנִי הַגִּדְתִּי • מוֹטֵרִם הַיוֹחֵם פִּתְּאֵם עֲשִׂיתִים : וְהִבְאֵנָה כִּוּוֹ שֶׁהַגִּדְתִּי תַחֲלִילָה
 עַל פִּי נְבִיאִי : (ד) מִדַּעְתִּי כִּי קָשָׁה אֶתֶּה • מֵאֲשֶׁר יִדְעִיתִי אֲוֹתְךָ כִּי קָשָׁה אֶתֶּם
 וְלֹא יִבֹּא הַנֶּסֶם וְלֹא הַגִּדְתִּיו תַּחֲלִילָה תִּחְמוֹר עֲצָבִי עֲשָׂן וְלֹא מֵאֵת הַקֶּבֶץ הַסֵּם לְפִיכֶךָ
 חֲגוּד לְךָ מֵאֵן בְּטָרִם תִּבְאֵ וְגו' • מִדַּעְתִּי מ"ס זוֹ מִשְׁמַשֵּׁת נְתִיבָה טַעַם כִּוּוֹ לְפִי
 שִׁדְעִיתִי וְדוּגְמַתּוֹ כִּי מֵאֲהַבְתָּ ה' אֶתְּכֶם וּמִשְׁמַרְוֹ אֵת הַשְּׂבוּעָה : (ו) שְׂמַעְתָּ
 חוּהַ כּוֹלֵם • שְׂמַעְתָּ הַרְאֵשׁוֹנוֹת שֶׁהַגִּדְתִּי רָאִה שֶׁבָּאוּ כּוֹלֵם : וְאַתָּם הֲלֹא תִגִּדוּ •
 וְתַעֲיִדוּנִי אֲשֶׁר לֹא נֹפֵל דְּנַר • הַשְּׂמַעְתִּיךָ חֲדָשׁוֹת מַעֲתָה עֲתָה אֲנִי הוֹרֵר וּמִשְׁמִיעַכֶּם
 חֲדָשׁוֹת שֶׁהֵם חֲדָשׁוֹת לְכֶם וּלְפָנֵי הַסֵּם גְּלוּיוֹת מַעֲוֹלִם וּנְעוּרוֹת וּשְׁמוֹרוֹת בְּאֲוִירוֹתִי
 וְאַתָּם לֹא יִדְעָתֶם : (ז) עֲתָה גִבְרָאוּ וְלֹא מֵאֵן • הֵם : וּלְפָנֵי יוֹם • הַיִּיתֶם
 אֲנִי מִשְׁמִיעַב' : וְלֹא שְׂמַעְתֶּם • עַד הַיּוֹם וּלְפָנֵינוּם מוֹסֵב עַל הַשְּׂמַעְתִּיךָ הַחֲמוֹר
 לְמַעֲלָה : (ח) גַּם לֹא שְׂמַעְתָּ גּוֹמֵר • הִ"י אֵף לֹא שָׁמַע' לְמִילִי נְבִיאִי אֵף לֹא
 קִבְּלָתָהּ אֲוִלְפֵן אֲוִרִיתָהּ אֵף לְפַתְגָמִי בְּרִיבֵן וּלְטוּוִין קִיּוּמִי דַחְקִימִית עִמְכוֹן בְּחֹרֵב
 לֹא חֲרִיבְנָתָהּ אֲוִדְנֶךָ : כִּי יִדְעִיתִי בְּגוֹד תִּבְגּוֹד • כַּשִּׁירְדְתִּי לְהַנִּילְךָ מִיַּד מַנְרִים
 גְּלוּיִי הִיָּה לְפָנֵי שְׂסוּפֶךָ לְבַגּוֹד וְאֵפ"י כֵּן שִׁמְרִיתִי שְׂבוּעַת אֲבוֹת וְהוֹ שֶׁנִּחְמוֹר רָאִה
 רְאוּתִי אֵת עֲנִי עֲמוּי (שְׂמוֹת ג') שְׁתִּי רְאוּת רֹאֵה אֲנִי שְׂסוּפֶן לְבַגּוֹד וּמְכַל מוֹקוֹם
 רְאוּתִי אֵת עֲנִי עֲמוּי כֶּךָ דְרַשׁ ר' תַּנְחוּמֵא : וּפּוֹשַׁע מִבְּטָן • מִשְׁהִיָּתֶם בְּנוֹנְרִים כִּוּוֹ
 שְׂמַפּוֹרֶשׁ (בִּיחֻזְקָחַל ד') וְאוֹדַע לְכֶם בְּאַרְץ מַנְרִים וְגוֹמֵר וְאוֹמֵר אֵיכֶם וְגו' :
 (ט) אֲחֲרִיךְ אָפִי • לִשׁוֹן הַוּוֵה הוּא : וְתַהֲלֵתִי אֲחַטָּם לְךָ • וְאַתָּה הִיא תַהֲלֵתִי
 אֲשֶׁר

מכלל יופי

כִּי כֶסֶם מִן הַדָּגֶשׁ בְּלֹא תַמּוּרָה וַיְהִי פַעֲלִים עוֹמְדִים : קוֹרָא לְךָ , מִבְּטָן פּוֹעַל :
 (ט) וְתַהֲלֵתִי , וְלַמַּעַן תַּהֲלֵתִי וּמִילַת לְמַעַן שׂוֹכֵר בְּרֵאשׁ הַפְּסוּק נִמְשַׁכֵּת : אֲחַטָּם לְךָ , רוֹכֵה
 לִמַּד עֲבָדוֹר תַּהֲלֵתוֹ אֲחֲרִיךְ חוֹטְמִי לְךָ כִּוּוֹ שֶׁאֲמַר אֲחֲרִיךְ אֲכִי כִּי הֵאָף וְהִקְטִיב יִקְרָא גַם כֵּן שׁוֹטֵם :
 (י) בְּחֹרְחִיךְ , הוֹסֵב יִבְסְרֵנוּ הַאֲדָם בְּכוֹר מֵהַסֵּעִים : (יא) יַחַל , מִבְּטָן כַּפַּעַל וְהוּא
 מַעֲבִין

ישעיה כח

(י) הנה צרפתיך ולא בכסף בחרתיך בכור עמי : (יא) למען
למעני אעשה כדאיך יהל וכבודי לאחר לא אהן : (יב) שמעני
יעקב וישראל מקראי אני הוא אני ראשון אף אני אחרון
(יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קרא אני אליהם יעשו
יחדו : (יד) הקבצו כלכם ושמעו מי בהם הגיד את דלתה ידו
אהבו יעשה חפצו בכבל וזרעו פשדים : (טו) אני אני דברתי
אף קראתיו הביאתיו והצליח דרכו : (טז) קרבו אלי שמעו וראו
לא טראש בפסתר דברתי מעת היותה שם אני ועתה אדני ידו
שלחני

ר ש י

אשר אחטם לך לשון חוטם אסתו חוטמי מלאה עשן נחירי ומוקף עליך סכסכי
יולא עשן מנחיריו כמה דלת חמר עלה עשן בחפו (תלים יח) וכן כל חרוק
הוא לשון הימוס החוטם : חרה אפי • וכן וענמי חרה מני חורב (חיוני)
נחר חוטמי מרוב חיווס : (י) ולא בכסף • ולא ע"י חור של גהינס כנר
הכסף בחור : שחרתיך • נחרתי לך בור עוני כנגד בור חש כור הוא
שחתיכן בו כסף חסב : (יא) למעני ולמען שמי הקדש • כי איך יתל
יחלל שמי נהכרתי אחכס • וכבודי לאחר לא אהן • שחויביכם יאמרו יד אלהים
רמה : (יב) שמעני יעקב • שם שקרא לך חניך : וישראל מקורתי • חלתי
נקראת ישראל ויונתן תרגם וישראל מוזמי : (יד) יי אהבו • לזה שיעשה חס
אל הקב"ה בבבל : חרועו • יראה בדרך כשדים : ועל כורש חמר בן : (טז)
גלתי ישראל ממצרים ואני חגל את כל ישראל מגלות אדום ומארבע כנפו הרוך
אף קראתיו • לכורש ויו"ת ה' אהבו לישראל אף קראתיו לאברהם וקריאתו
ל' גידול להיות מקורתי כמו אה קריאתי העדה (מדבר א') : (טז) חס
היחה שם אני מעידן דחיתפרשו עומיה מדחלתי חמן חנה קריבתי לאברהם
חזקון

ב א ו ר

בכשני • יקרא טושע • (מדברי הכ"ל) • (ט) למען שמו • שתקראו עש השם • (ראשית)
אחטם לך • איך לי חמר • וכדברי הקדמונים • חוטם • והנה הוא כן • אחר כך אפי • חלתי
החוטם לך • גם למען מושך אחר • וכן הוא • ולמען תהלתי • (הכ"ל) • ועל פי זה תרגם
חשכית • וראה בדברי רש"י ז"ל בזה • (י) הנה צרפתיך • לא רנית להכריתך בעוונתך
אבל נרפתיך על ידי עיטיים • נחרב ובשני ובדבר • (ד"ק) • ולא בכסף • ולא כנר
כסף • כי נורף הכסף יסיר כל הסינים מן הכסף • ויכלה אותם ממנו • עד שלא ישר
אלא כסף נרוף • ואני לא עשיתי כן • כי מעטיו היו הנארים • אף עשיתי כן • אף
פרעוים שבכם • שהם הסינים • עיניתם בחלזים • או בשני • או בשיכול בניס • או בשני
בהנה • או בפרי האדמה • פשו שכתוב בקלות • לא להכריתם מכל וכל • (הכ"ל) •
בחרתיך

תרגום אשכנזי

קפ

צאָרן צוריק, ראָטטע דײַך נײַט אױם • (י) זײַה! אײך לײטערע דײַך, אַבער
 נײַט ווײַא וילבער, ערוועהלע דײַך אױם דעם עלענדעם שמעלצאַפֿען •
 (יא) אױם מײַנעט וויללען, אױם מײַנעט וויללען טהו' אײך עם; ווײַא זאָלל אײך מײַנען
 נאַמען ענטווייהען לאַססען? דײַא מאַיעסטעט מיט פֿרעמדען וועזען טהײלען? —
 (יב) הערע מיך, יעקב! ישׂראל, דען אײך ערנאַנטע! אײך בין עם, אײך,
 דער ערשטע — דער לעצטע אײך! — (יג) פֿירוואַהר! מײַנע האַנד גרינדעטע
 דען ערדבאַלל, מײַנע רעכטע שפּאַנטע דײַא דימכעל אױם; אײך רופֿע — זײַא
 שטעהען דאַ! — (יד) פֿערוואַממעלט אײך אַלע, הערעט! ווער פֿאַן אײהנען
 פֿערוקײנדעטע דױם? — גאַטט לײַבט אײהן, ער פֿאַללפֿיהרט דעססען וויללען אײן
 בבֿל, צײַגט דעססען מאַכט אײן כּשדײַם • (טו) אײך, אײך בעפֿעהלע עם,
 בערופֿע אײהן, לאַס' אײהן קאַממען — ער אױט גליקליך אױף זײַנעם וועגע •
 (טז) נאַהט אײך מיר, הערעט דױם! פֿאַן אַנבעגין שפּראַך אײך נײַט אײן פֿער-
 באַרגענהײַט, אַלס עם בעשלאַססען וואַרד, וואַר אײך דאַ — אונד נון וענדעט
 מיך

באור

בחרתיך בכור עוני • בחרתי בך, לפדותך ממכאוביך הקשים, אשר התיכוך כהתוך כסף
 בתוך כור • (יא) למעני למעני וגו' • גדיל שמי, גדיל מימרי אעביר, דלא יתחל •
 (הכשדי) • אײך יחל • אײך יחל מחולל שמי, אס אכריתך • (רד"ק) • וכבורי וכו' •
 לא אתן לאמר כבודי, שיתפארו עונדו אל אחר עלי, שיאמרו, אלהיהם מסר ישדאל, ולא
 היה כח בידו, להשיעם מידם • (הכ"ל) • (יב) מקוראי • אתה, ישראל עבדי, אשר
 קראתי בשם, לכבוד ולגדולה • (יג) טפחה • תכן אותם בטפחו, כמו שאמר (למעלה
 מזה מ"י"ב) ושמים בורת תכן • (רד"ק) • יעמדו יחדו • הנה נחלקו רבותינו ז"ל בבריאת
 שמים וארץ, בית שמי אומרים, שמים נבראו תחלה, ואחר כך הארץ, שנאמר: בראשית
 ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ובית הלל אומרים, הארץ נבראת תחלה, ואחר כך
 השמים, שנאמר (תהלות ק"ב כ"ו): לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים, אמר רבי תנחומא:
 אבא אמרית טעמא, לבריאה שמים קדמו, שנאמר: בראשית ברא וגו', ולשיכילול הארץ
 קדמה, שנאמר (ראשית ב' ד'): ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים, אמר ר' שמעון בן יוחי,
 תמה אני, אײך נחלקו אבות העולם, בית שמי ובית הלל, על קריאת שמים וארץ, לא שניהם
 לא נבראו אלא כאילפס וכיסויה שנאמר: קודם אני אליהם יעמדו יחדו • (הכ"ל) • ושיעור
 הנאמר, כי ה' נבאית דבר ויקרא, והשמים והארץ וכל נבאם עמדו ביטירתם השלמה, בתוקף
 ועז • ועל פי זה תרגמתי אשכנזית • (יד) הקבצו וגו' • כיון שאני עשיתי הפל, בידי כל
 הנבראים, ואני אשפיל מלכותי, וארום אחרת, כמו שאעשה לבבל, להשפילה, ולהרוס
 כורס, וכשתקננו כולכם, היש נכס, הנקבנים, מי שידע אלה העתידות, שאני עושה?
 (הכ"ל) • ה' אהבו וכו' • פירוש כורס, וכבר זכרו כמה פעמים, שהוא יקריב בבל, לפיכך
 פתך על המבין, וחכרו בכינוי, ולא זכר שמו, ה' אהב אותו, כי יעשה חפץ האל בבל,
 ובראה זרוע האל בכשדים, כי הוא לא התפאר בכוחו, כמו שנחריב ונבוכדנצר, לא אמר
 (עזרא א' ב'): כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים • (הכ"ל) • (טו) אף קראתיו י
 קראתיו בשם, כמו שאומר (למעלה מזה מ"ה א'): למשיתו לכורס • (הכ"ל) •
 (טז) קרבו אלי וגו' • אלה דברי הכביא • (הכ"ל) • לא מראש וכו' • נבואת סנחריב,
 שהיתה ראשונה, לא דברתי בסתר, אלא בגלוי, אמרתי, כי ק יהיה • (הכ"ל) • מעת
 היווחה וגו' • מעת היות הגזרה, כמו שאמרתי (למעלה מזה מ"ג י"ב): ואתם עדי, וכן עתה
 ה' אלהים שלטני, על הגזרה, העתידה 2 24 כר ב לבוא

הרגום אשכנזי

מיד גאטט , דער הערר , אונד ויין גייסט . (יז) זאָ שפּריכט דער עוויגע , דער
 ערלעזער , ישראל'ס הייליגסטער : איך , דער עוויגע , דיין גאטט , ערטרעק
 דיך ניצליכע לעהרען , לייטע דיך דען וועג , דען דוא וואַנדעלן זאָלסט .
 (יח) אָ מערקטעסט דוא דאָך אויף מיינע געבאָטע , פֿרידע שטרעמטע דיך ענט
 געגען , וויא וואַסערשטראָם , גליקועליגקייט וויא דעם מערעם וואַגען .
 (יט) דעם זאָנרע גליכען ריינע נאַקאָסטען , ריינעם לייבעם פֿרוכט ויינע קע
 נערן ; גיא ווירדע איהר נאָמע אויסגעראָטטעט , געטילגעט פֿאַר מיר . —
 (כ) ציהעט אויס בכל , ענטפֿערנט איך שנעלל אויס כשדים ! פֿערקנידעט עס
 לויט מיט זיכעלגעשרייא , פֿערברייטעט עס כים אן דער ערדען ענדע ! יויכצעט :
 „ דער עוויגע ערלעזט יעקב , ויינען קנעכט ! „ — (כא) זיא דורשבען ניכט
 וואַן אין וויסטען ער זיא לייטעט ; וואַסער לעסט ער איהנען אויספֿעלזען ריזעלן ,
 שפרענגט דען פֿעלו — אונד וואַסערקוועללען פֿלישען . — (כב) קיין פֿרדען
 אָבער — שפּריכט דער עוויגע — דען בעווייטעטען ! —

כט (א) הערעט מיך , אינוערלבעוואָהנער ! פֿערנע נאַציאָנען , מערקעט
 אויף ! דער עוויגע בעריף מיך , דאָ איך אים מוטטערל ייבט געבילדעט
 וואָרד ; אַלס איך אויס מוטטערלייכע גינג , ערנאָנטע ער נאַמענטליך מיך .
 (ב) ער מאַכטע מיינען מונד דעם שאַרפֿען שווערדע גלייך , דעקכע מיך מיט
 ויינער

ב א ו ר

לכּוֹף , וְהָיָה חֵירָבֵן כָּבֵל . (הַכ"ב) . וְרוּחוֹ . רוחו אַס בקרבי , להַתְּכַנֵּף הַעֲתִידִית . (מַדְבָּר
 הַכ"ב) * גואלך מַגְלֵי־כָבֵל , עַל יְדֵי כּוֹרֵס * (הַכ"ג) . מַלְמַדְךָ וְכוּ' . חֲנִי מַלְמֵד כָּבֵל
 לְהַעֲבִיל לְךָ , שְׁתִּיהִי בְּשֵׁלֶם , אַס תִּשְׁמַע לִי , וְלֹא תִגְלֶה לְכָבֵל , וְלֹא תִכְטָד לְחַשׂוֹה זֹאת ,
 אַס תִּלְךָ בְּדָרֶךְ , אֲנִי מְדַרְיֶכְךָ * (הַכ"ד) . (יח) לוא הַקְּשַׁבְתָּ וְכוּ' * מִיִּתֵן , וְהִלַּחַת
 לְמַצִּיּוֹתַי וְתוֹרוֹתַי , וְאַתָּה אֲלִיךְ שְׁלֹם כְּכַחֲלִי מִיַּם אֲטַפִּים , אֲזַכֵּר וְכִלְכֵּה כְּגַלְיָהִים אֲדִירִים *
 כְּגִדְרִי * כַּשְׁפַּע נְהַר פֶּרֶת * (הַכְּסִדִי) . (יט) וְהָיָה כְּחֹל זֶרְעֶךָ * וְהָיוּ סֶן סֶנִּין כְּחֹל דְּחַל
 בְּנֶךְ * (הַכ"ה) . כְּמַעֲוֹתַי * יִנְחָן תִּרְגַּם כְּפִרְוֹדֵהִי , וְהֵם אֲבָנֵי הַסּוּל , שֶׁהֵם פִּרְוֹדֵת קֶטְנוֹת *
 (רַד"ק) * יִכֵּן תִּרְגַּמְתִּי בְּלִ"א * (כ) בְּרַחוּ מִכְשָׁדִים * מַסְדֵּר הַטַּעֲמוֹס הַפְּרִיד הַמַּלְוֵת הַלֵּל
 בְּסוּלְחָא , יַעַל פִּי תִרְגַּמְתִּי * (כא) בְּחַרְבוֹת הַוּלּוּכִים * נִשּׁוּב יִשְׂרָאֵל מַגְלֵי־כָבֵל לְחַן
 הַקְּדוּשָׁה , הַלֵּט לְדָךְ אֶרֶן עֶרֶב הַמְּדַבְּרִית (ווִיסְטַעַם אַרְאָבִיעוֹן) , כִּי קְרוּב הוּא * מִס
 מְצוֹר יִכֵּו' * אַס כְּטֹאֲהֵז עַל הַשְּׁנִים מַגְלֵי־כָבֵל , כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּנִרְשָׁה , הוּא תִימָה , אֲדָלָה
 כְּכַתֵּב בְּסֵפֶר עֲזָרָא , כַּשֶּׁפֶר בְּנִחָס מַהְגְּלוֹת , שְׁנַעְזוּ עִמָּהֶם נַסִּים אֲלוֹ , שְׁכַקַּע לִיר בְּעִבְרָה
 בְּמִדְבָּר * (רַד"ק) * (כב) אִיִן שְׁלוֹם יִגִּי' . יֵשׁ אֲמַרִים , כִּי אִיִן שְׁלוֹם לְרַשְׁעִים מִיִּשְׂרָאֵל ,
 וְיִתְכֵן , שִׁיְהִי רַחוּ לְכַנְלִיִּים , כִּי זֹאת הַטּוֹבָה תִּהְיֶה לְיִשְׂרָאֵל , וְאִיִן שְׁלוֹם לְכַנְלִיִּים * (רַאב"ע) .
 וְרָאָה וְהִבֵּט , קִירָא נַעִים ! מַפְלְאוֹת מַלְיוֹת הַנְּבִיא כְּסוּף הַפְּרָשָׁה הַזֹּאת , וְאִיךְ עָף עַל כִּנֵּט
 הַהַתְּלַהֲבוֹת מִרְעִיזוֹן אֵל רְעִיזוֹן ! בְּתַחֲלָה פִּיִּיר מַעֲמַד יִשְׂרָאֵל וְאוֹסֵרֶם הַגְּדוֹל , אַס יִשְׁמְרוּ חֶקֶן
 פְּאַלְהֵים וְתוֹרוֹתָיו , וְהַתְּרוּמָה לְרוּחוֹ הַקְּדוֹשׁ עֲבַר כְּהַעֲבִירָה נַעֲיָמָה אֵל גְּאוֹלֵת יִשְׂרָאֵל מִכָּבֵל
 וְחוּה עֲלֵיהֶם כְּמַאֲמָרִים כְּנַגְבִּים וְחַתּוּקִים כְּדֶבֶשׁ , וְכַשְׁטָנוֹ בְּרַעֲיוֹנוֹ בְּאֶרֶן הַטַּחָה הַתִּיא
 הַתְּקַפְּסָה נַפְּשׁוֹ הַטְּהוֹרָה עַל רַשְׁעֵת יוֹשְׁבֵיהֶם , וְקִירָא נְקִיל מַהְיִיל ! " אִיִן שְׁלוֹם לְחַטָּאִים הַלֵּל
 וְכַחֲטָאִים יִאֲבָרוּ מִנִּי אֶרֶן ! "

כט (א) שִׁמְעוּ אִיִּים וְכוּ' . אֱלֹהֵי דְבָרֵי הַנְּבִיא * (ן' עוֹרָא) . מַרְחֹק * הַיּוֹשֵׁב
 בְּאֶרֶן רַחוּק * (מַדְבָּרֵי הַכ"ב) * וְכֵן תִּרְגַּמְתִּי אֲשַׁכְּפוּת * (ב) וְיִשֵּׁם פִּי יִכֵּו' . לֵא

ישעיה בוח מט קפא

שלחני ורוחו : (יז) בהאמר יהוה גאלה קדוש ישראל אני יהוה
אלהיה מלמדך להועיל מדריבך בדרך חלף : (יח) לוא הקשבת
למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקהך כגלי הים : (יט) ויהי כחול
זרעה וצאצאי מעיה במעיותיו לא יפרתו ולא ישמר שמו מרפני :
(כ) צאו מבבל ברחו מפשעים בקול רנה הגידו הישמיעו זאת
הוציאוה ערקה הארץ אמרו גאל יהוה עבדו יעקב : (כא) ולא
צמאו בחר בוח הולכים כמים מצור הזיל למו ויבקע צור ויזכו מים :
(כב) אין שלום אמר יהוה לרשעים :

מט (א) שמעו אלים אלי והקשיבו לאמים מרחוק יהוה מבטן
קראני ממעי אמי הופיר שמי : (ב) וישם פ כחרב חדה בצלדו
החב אני

ר יש ו

אזכוק לפולחני : ועתה ה' אלהים שלחני ורוחו • אמר נביא ופענ ס' אלהים
שלחני ומיטריה עירובי דברים מי שאמר זה לא אמר זה • ומדרג הגדה רבי
הנחומא פירש שמעו זאת • תורת משה שנא' זה זאת התורה • לא מרש
בסתר דברתי בסיני והנביא אומר מעת היותה לאותו דבר שהו' אומר שם
אני • ולמדנו מכאן שכל הנביאים עמדו בסיני • ועתה שלחני להנבא אלהים
ואף לשון זה ישנו עירוב דברים לא מראש בסתר דברתי אמרה שכינה מעת
היותה שם אני אומר הנביא ויש לפתור שלא יחו עירובי דברים קרבו אי שמעו
זאת שאני מתנבא לבס על מפלת בבל וגאולתכם לא מראש בסתר דברתי אותה
מעת היותה שגור הקב"ה להציאה שם הייתי לימדת משעת הגזירה הקב"ה
מעמיד הנביא סתיד להנבא על הדבר בסוד פמליא של מעלה ואע"פ שעדין
אינו נוגד : (יט) כמעותיו • שלים כדגי הים לרוב : (כב) לרשעים •
לנצוד נגד וזרעו :

מט (א) מבטן קראני • משאני בנטן עלתה לפניו במחשבה להיות שמי
ישעי' להנבא ישועות ונחמות : (ב) וישם פי כחרב חדה • להוכי' את
הרשעים

מכלל יופי

מענין חלול ומשאר והוא תמורת הקדישה : (יב) מקראי • פעול מן פגוש ופידוש שאני
קראתיו יראת ואתם נקראים על שמו ישראל : (יג) טפחה • פועל הכנף מן טפח יבקצת
ספרים מדויקים טפחה בקמ"ץ חט"ף ופירוש טפחה תכן אותה בטפחו כמו שאמר ושמים נורת
תכן : (יד) כשרים • חסר נ"ת השמות והוא כמו כשרים וכן לנות בית אטף שהוא כמו
נב"ת אכיה ורבים כמוהו : (טז) ורוחו • ומלאכו • ובמכלל ורוחו ו' בייקוס ב"ת העקר
כמו